

DESPRE AMORSAREA EVENIMENTELOR DIN DECEMBRIE 1989 DIN ROMÂNIA*

Gabriel Moisa**

ABOUT THE BEGINNING OF THE EVENTS FROM DECEMBER 1989 FROM ROMÂNIA

Abstract

The paper presents examples of how throughout 1989 the events of 1989 were initiated in Romania, including through broadcasts from outside Romania. Most come with the coverage of a journalist, but in parallel they try to detect the mood of the population, its shortcomings, the possibilities of revolt so that, under certain conditions, it is willing to actively participate in the overthrow of the communist regime. The phenomenon detected in Bihor was quite present in the last months of 1989. The situation was increasingly complicated internationally with repercussions internally. Certainly this phenomenon was also related to what was to come in December 1989.

Keywords: Bihor County, coverage, tourist, journalist, December 1989

Într-un interviu din martie 2010, Virgil Măgureanu, întrebat fiind de scriitorul Stelian Tanase dacă evenimentele din decembrie 1989 au implicat și o conspirație care presupunea prezența complotiștilor străini pe teritoriul României, adică a *turiștilor*, care să fi contribuit la căderea lui Nicolae Ceaușescu acesta a răspuns tranșant afirmativ subliniind că mai ales pe parcursul anului 1989 “s-au făcut tatonări în mai multe orase ca Iași, Timișoara, Cluj, de către persoane din afara României. Până la urma a fost aleasă Timișoara. Nu cred în conspirații, mă iau după evidențe. Prezența unor trupe special angajate și special dispersate în teritoriu nu poate fi negată, pentru că sunt documente”¹.

Așadar, Virgil Măgureanu, complotist alături de Ion Iliescu pentru înlăturarea lui Nicolae Ceaușescu și posesorul unor funcții importante în perioada postdecembristă, nu se sfiește să afirme deschis intensificarea turismului în România anului 1989. Mai mult, acesta afirma într-un dialog cu Alex Mihai Stoenescu faptul că partea de vest a României a fost un câmp tactic prin excelență în care s-a exersat mult în anul 1989 în vederea găsirii locului și momentului în care să se demareze procesul schimbării de la putere a lui Nicolae Ceaușescu dacă acesta nu înțelegea să renunțe la putere sau să fie înlăturat de apropiați ai săi, așa cum se întâmplase în celelalte state socialiste vecine. Virgil Măgureanu susține că, în calitate avută după 1990, a avut acces la o serie de documente care reliefa faptul că pe întreaga graniță de vest a României au fost pregătite, începând cu Timișoara, o serie de “*puncte de conflict la Arad, în zona Oradei și chiar mai sus. Nu mai spun că și Clujul era unul dintre punctele vizate*”², afirmă Virgil Măgureanu. Prin puncte de conflict acesta afirma explicit că era vorba despre “*diferite grupări care se agitau, diferite locuri unde lumea se agita spontan, nu în număr mare, dar suficient cât să fie preluate aceste grupuri organizate pentru a le da amploare*”³ și a crea “*acea neliniște special întreținută....de grupurile din afară, având misiuni de coagulare, de direcționare a nemulțumiri*”⁴. Această stare tensionată era întreținută mai ales de cetățeni veniți din Ungaria unde, “*cu luni înainte de izbucnirea evenimentelor din decembrie 1989 din România, în așa zisele tabere de refugiați au fost pregătiți tineri, mai mult sau mai puțin refugiați, persoane special antrenate să se întoarcă și să provoace sau să întrețină aceste conflicte. Toți aceștia, împreună cu alte grupări, așa zisele grupuri de tuiști sovietici....cei*

* Studiul este parte a unui volum aflat în lucru dedicat evenimentelor din anul 1989 din Bihor

** Muzeul Țării Crișurilor, Universitatea Oradea, gabimoisa@hotmail.com

¹ *Virgil Măgureanu despre evenimentele din '89: A fost lovitură de stat*, pe /adevarul.ro/news/eveniment/virgil-magureanu-despre-evenimentele-89-fost-lovitura-stat-1_50bd3ead7c42d5a663c8f8cf/index.html, (accesat la 23.06.2019)

² *De la regimul comunist la regimul Iliescu. Virgil Măgureanu în dialog cu Alex Mihai Stoenescu*, Editura RAO Internațional, București, 2008, p. 14-15

³ *Ibidem*, p. 15

⁴ *Ibidem*

care apar deja într-o imagine standard, în mașini Lada, tineri atletici, personae care s emișcau întotdeauna grupat și se vedea că-și asigură propria securitate și discreție, prezența lor a fost a fost semnalată în acele puncte –cheie”⁵. În fine, Virgil Măgureanu, este convins de faptul că “în ce privește granița de vest, toată porțiunea acea legată nu numai de Ungaria, zona aceea de la Timișoara până sus la Satu Mare, a fost o zonă unde evenimentele erau pregătite să se producă”⁶. Pregătirea s-a făcut atât prin intermediul mass-media din Ungaria cât mai ales a celor care intrau în această zonă din Ungaria și cristalizau acele puncte de conflict.

Privind lucrurile în această grilă putem înțelege de ce supravegherea populației s-a amplificat exponențial în anul 1989. O atenție cu totul aparte a fost acordată de Securitate străinilor care intrau în România. Unii dintre ei erau simpli turiști însă mulți erau ziariști care veneau să culeagă date despre România lui Nicolae Ceaușescu. Securitatea avea însă suspiciuni că majoritatea lor făceau parte din alte structuri de informații ale țărilor de proveniență sau ale altor state. Tocmai de aceea supravegherea lor era una draconică pe întreaga perioadă a șederii în țară.

Relația cetățenilor români cu străinii era foarte strict reglementată în România încă din 17 decembrie 1971 când Marea Adunare Națională a adoptat *Legea nr. 23 privind apărarea Secretului de Stat în Republica Socialistă România* și *Legea nr. 24 privind cetățenia română*, prin care toți locuitorii României erau obligați să declare legăturile cu străinii. În 25 iulie 1972 au fost aduse unele completări prin *Decretul nr. 304/1972 pentru modificarea Legii nr. 23/1971 privind apărarea secretului de stat în Republica Socialistă România*. Practic, din acel moment, toate discuțiile vreunui cetățean român cu unul străin trebuiau raportate, în caz contrar asupra sa plana pericolul pierderii libertății.

În aceste condiții străinii au fost puși sub atenta lupă a Securității, mai ales cei asupra cărora existau suspiciuni că puteau fi în legătură cu servicii secrete străine. Numeroși oameni simpli, ziariști, diplomați, oameni de cultură etc. din diverse țări sunt înregistrați în documentele Securității ca fiind luați în vizor. Desigur că cei mai atent documentați erau diplomații, oamenii de cultură și ziariștii considerați apriori că fac deservicii României, fie făcând parte din serviciul unor state occidentale capitaliste, fie în cel al unor state socialiste și care ar încerca să genereze sub comanda Moscovei o politică de reforme și în România.

Monitorizarea lor arată că Securitatea avea dreptate în cele mai multe cazuri, iar argumentele sunt mai mult decât lămuritoare. Fenomenul era semnalat și amplu dezbătut inclusiv în publicația oficială a instituției, *Securitatea*, unde se spuneau lucrurile pe nume fără ocolișuri. Acest lucru era posibil întrucât revista era destinată exclusiv angajaților instituției represive. De acolo reiese foarte clar modul în care acționau sub diverse acoperiri unele servicii de spionaj străine pentru a cunoaște realitățile României anului 1989⁷.

Documentele eminate de conducerea Securității române erau tot mai atente la problema prezenței pe teritoriul României a unor cetățeni străini. Pe întregul parcurs al anului 1989 misiunile și sarcinile primite în acest sens de organele de Securitate, mai ales cele din zonele de frontieră, erau tot mai prezente în diversele planuri de măsuri ale instituției. În egală măsură, erau vizate și plecările cetățenilor români peste hotare astfel că în 17 februarie 1989 *Direcția pentru Pașapoarte, evidența străinilor și controlul trecerii frontierei* din Ministerul de Interne transmitea un ordin tuturor Inspectoratelor județene potrivit căruia pentru a preveni rămănerile în străinătate a unor cetățeni români înainte de a primi avizul de plecare trebuiau să fie foarte atent verificați. Ordinul stipula foarte clar că trebuie „luate toate măsurile care se impun pentru prevenirea deplasării în străinătate a persoanelor vulnerabile (cunoscute cu probleme)”⁸, adică a celor care odată plecați prezentau riscuri de a nu se mai întoarce. Având în vedere acest ordin, este mai greu de înțeles cum de în cursul anului 1989 au putut pleca în

⁵ *Ibidem*

⁶ *Ibidem*

⁷ Pavel Hoblea, *Maramureșul – zonă etnofolclorică în atenția serviciilor de spionaj și a propagandei diversioniste*, în *Securitatea*, nr. 3 (87), 1989, p. 51-56; Liviu Jiga, *Navigatorii străini – o categorie de elemente care nu trebuie neglijată*, în *Securitatea*, nr. 2 (86), 1989, p. 57-58; Mihai Crăciun, Florian Oprea, *Recrudescența activităților naționalist-iredentiste îndreptate împotriva R.S. România. Necesitatea cunoașterii stăpânirii fenomenului naționalist-iredentist*, în *Securitatea*, nr. 2 (86), 1989, p. 18-24 etc.

⁸ Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității, *fond documentar*, dos. 3647, vol. 2, f. 37-38 (în continuare ACNSAS)

străinătate o serie de cetățeni români cunoscuți ca fiind incomozi pentru regim și după ce au criticat deschis realitățile românești de acolo s-au întors din nou în țară. Este cazul lui Mircea Dinescu bunăoară.

Numeroasele *Planuri de Măsuri* elaborate în anul 1989 de către ministrul secretar de stat și șef al Departamentului Securității Statului din Ministerul de Interne, generalul Iulian Vlad, aprobate de ministrul de interne Tudor Postelnicu, acordau o atenție specială prezenței străinilor pe teritoriul României. Referințele la aceștia erau din ce în ce mai dese în ultimul an de existență a vechiului regim, mai ales în preajma unor evenimente speciale.

Măsuri cu totul speciale au fost luate în perspectiva desfășurării Plenarei C.C. al P.C.R. din aprilie 1989. Întrucât momentul urma să fie unul triumfal și triumfalist, utilizat în sens propagandistic de regim, în cadrul acestuia urmând să fie anunțată marea eliberare de sub *imperialiștii străini* prin plata integrală a datoriei externe, nimic nu trebuia lăsat la voia întâmplării⁹.

În cadrul Planului de Măsuri *Primăvara - 89*, care viza pregătirea ireproșabilă a evenimentelor din perioada aprilie-mai 1989, adică sărbătorirea a 50 de ani de la „marea demonstrație patriotică, antifascistă și antirăzboinică și a 100 de ani de la declararea zilei solidarității internaționale a celor ce muncesc, precum și sărbătorirea Zilei Tineretului și 40 de ani de la crearea Organizației Pionierilor din Republica Socialistă România”¹⁰, erau stabilite mai multe măsuri specifice structurilor de securitate. Scopul era ca nimic să nu umbrească festivismul acestora. Pentru aceasta, evident, o atenție specială a fost acordată prezenței străinilor, turiști ori oficiali, pe teritoriul României. Ei erau văzuți ca potențiali provocatori, instigatori și oameni care ar putea crea o stare de tensiune prin contactele cu cetățenii români. În primul rând trebuia monitorizată întreaga activitate a atașatilor militari străini ai unor ambasade din București, cunoscuți cu legături în zone sensibile precum cele militare românești¹¹.

Securitatea bihoreană a primit la rândul său instrucțiunile din planul în discuție pentru a pune în aplicare toate măsurile care vizau „turburarea ordinii și liniștii publice, ori a altor fapte care prezintă pericol social deosebit, inclusiv difuzarea de înscrisuri cu conținut necorespunzător, luându-se măsuri operative ferme de prevenire și contracarare”¹². Un capitol aparte era destinat cunoașterii și supravegherii activității cetățenilor străini aflați în Bihor pentru a preveni producerea de „acte ostile din partea acestora”¹³, iar asupra celor care intrau în țară în perioada premergătoare acestor evenimente trebuia intensificat controlul informativ-operativ deoarece exista un potențial pericol ca ei să genereze o stare de spirit nefavorabilă realităților din România care ar fi putut conduce la situații nedorite.

În lunile mai-iunie 1989 s-au desfășurat în România alte evenimente cu implicații naționale și internaționale. Este vorba despre vizita lui Todor Jivkov, iunie 1989, și mai ales Consfătuirea Comitetului Politic Consultativ al Tratatului de la Varșovia din 7-8 iulie 1989. În condițiile unor realități din ce în ce mai complicate existente în blocul comunist au fost luate de asemenea măsuri serioase de siguranță pentru eliminarea oricărui posibil incident care să genereze probleme sau schimbări în România. În acest sens, Iulian Vlad a întocmit un *Plan de Măsuri* intitulat *Dialog - 89*, în cadrul căruia un capitol important era destinat aceleiași prezențe a străinilor pe teritoriul țării. Acolo se stipula foarte clar faptul că „având în vedere caracteristicile situației operative actuale”¹⁴ cetățenilor străini care intră sau se găsesc în România trebuie să li se acorde o atenție deosebită.

Securitatea bihoreană urma să urmărească cu atenție eventualele manifestări ostile din cadrul *problemei naționalist-iredentiste* ale unor turiști și ziariști veniți deopotrivă din țări occidentale și socialiste, dar mai ales Ungaria. În acest sens s-a acționat pentru „cunoașterea temeinică a situației operative, a comentariilor și reacțiilor cetățenilor români de naționalitate turcă, maghiară, sârbă, germană și a altora, în scopul prevenirii producerii oricăror acțiuni cu caracter ostil, ori de dezordine ce ar putea fi preconizate de aceștia”¹⁵, existând indicii temeinice

⁹ ACNSAS, fond documentar, dos. 10758, vol. 18, f. 1

¹⁰ *Ibidem*, f. 3

¹¹ *Ibidem*

¹² *Ibidem*, f. 2

¹³ *Ibidem*

¹⁴ *Ibidem*, f. 58

¹⁵ *Ibidem*, f. 60

că s-ar pregăti ample proteste împotriva regimului cu concursul „străinilor aflați temporar în țara noastră sub diferite acoperiri, acordându-se atenție prioritară celor proveniți din statele ce prezintă interes operativ nemijlocit”¹⁶, iar Ungaria și URSS se aflau printre acestea, alături de state din occident precum SUA, Franța, Olanda și Germania.

Documentul invoca faptul că în România se aflau relativ mulți străini cu diverse asoperiri, care contribuiau la crearea unei stări de spirit generale împotriva regimului Nicolae Ceaușescu. În aceste condiții, fiecărui Inspectorat Județean de Securitate i se cerea să documenteze „interesul manifestat de serviciile de informații străine față de evenimentele politice de importanță excepțională care vor avea loc în țara noastră”¹⁷. Convinși că între cetățenii străini prezenți sau care vor intra în România în această perioadă se află și ofițeri de informații ale unor țări străine trebuiau să fie urmărite „preocupările, intențiile și comentariile din mediul străinilor, îndeosebi a diplomaților, ziariștilor și turiștilor, în scopul asigurării unui control deplin al activității lor”¹⁸ dorindu-se stoparea oricăror tentative generatoare de stări tensionate cu potențial de a degenera în revolte. În acest sens categoriile invocate au fost foarte atent urmărite pentru a se identifica orice „legături din rîndul autohtonilor și prevenirii oricăror acțiuni ostile”¹⁹. Existea o teamă foarte mare că, pe fundalul evenimentelor reformatoare din Ungaria, Polonia și Uniunea Sovietică și chiar a Cehoslovaciei și Bulgariei se va încerca, mai ales în perioada desfășurării Consfătuirii Comitetului Politic Consultativ al Tratatului de la Varșovia din 7-8 iulie 1989, a unor evenimente care să conducă la acțiuni împotriva regimului de la București. Prezența străinilor, a corespondenților de presă, a ziariștilor, diplomaților, a unor agenți străini cu acoperire de turiști sau chiar a simplilor turiști, reprezenta o mare vulnerabilitate din punctul de vedere al organelor de Securitate.

Nu întâmplător se insista pe faptul că în fiecare județ, mai ales cele de graniță precum Bihorul, Securitatea să acționeze pentru prevenirea „oricăror fapte cu caracter dușmănos din partea cadrelor și agenților de spionaj, de incitare, instigare și determinare a unor elemente să se angajeze în acțiuni ostile...”²⁰. Aceste precauții nu erau întâmplătoare deoarece existau suficiente semnale că s-ar pregăti acțiuni destabilizatoare care să conducă la internaționalizarea problemei transilvane astfel încât, așa cum s-a preconizat și în *Declarația de la Budapesta* din 16 iunie 1989, Transilvania să devină un spațiu de complementaritate, teritoriul să fie declarat binațional și scos de sub suveranitatea statului român²¹. Dealtfel, subiectul a fost discutat de reprezentanții Ungariei²², la insistențele ei și prin mijlocirea lui Mihail Gorbaciov, cu Nicolae Ceaușescu cu prilejul întâlnirii statelor Tratatului de la Varșovia la București din 7-8 iulie 1989. Întâlnirea s-a desfășurat loc în dimineața zilei de 8 iulie 1989, orele 8.¹⁵, înainte de începerea sesiunii plenare a delegațiilor statelor Tratatului de la Varșovia. Cu acel prilej, reprezentanții Ungariei au spus direct că Transilvania nu aparține numai României și că vor declanșa internaționalizarea problemei Transilvania în cadrul ONU și a altor organisme²³. Venită pe

¹⁶ *Ibidem*

¹⁷ *Ibidem*

¹⁸ *Ibidem*, f. 61

¹⁹ *Ibidem*

²⁰ *Ibidem*, f. 61-62

²¹ Este vorba despre *Declarația româno-maghiară* de la Budapesta din 16 iunie 1989. Acolo, urmare a întâlnirilor care au avut loc legate de reînnumirea lui Imre Nagy, șase români aflați în exil au acceptat să semneze o declarație alături de alte 12 unguri. În esență, aceasta sublinia faptul că Transilvania este un spațiu de complementaritate, teritoriul este binațional și că cele două națiuni, română și maghiară nu pot exercita controlul asupra teritoriului decât într-un soi de condominiu aflat atât sub controlul Budapestei cât și al Bucureștiului. Transilvania urma să fie desprinsă de spațiul suveranității României astfel că integritatea țării nu mai exista. De fapt, în ciuda tuturor reglementărilor internaționale, *Declarația de la Budapesta* stabilea o egalitate româno-ungară asupra dreptului de suveranitate al Transilvaniei între români, covârșitor majoritari, și maghiari, minoritari, alături de alții, în regiune. Ulterior, celor șase semnatari români, au mai semnat documentul alții 11. Aceasta a fost elaborată pentru a servi în mod evident interesele Ungariei, semnatarii români neînțelegând sau nefiind interesați de consecințe, dacă acestea ar fi fost. Dealtfel, ideea “Transilvania, spațiul de complementaritate” nu a dispărut nici până astăzi în discursul oficial al vecinilor unguri și al unor formațiuni politice maghiare din România.

²² La întâlnire au participat din partea ungară Nyérs Rezső, secretar general al Partidului Muncitoresc Socialist Ungar, Miklós Németh, prim ministrul Ungariei și Gyula Horn, ministrul de externe al Ungariei.

²³ Filip Teodorescu, *Un risc asumat*, Editura Viitorul Românesc, București, 1992, p. 35-36

fondul unor semnale aproape similare din partea iugoslavilor Ivo Lončear și Nikola Dizdarević²⁴ cu câteva luni mai devreme, octombrie 1988, referitoare la Banat, care crease deja o stare de vizibil disconfort Bucureștiului, reacția lui Nicolae Ceaușescu a fost foarte fermă împotriva poziției ungare, iar discuțiile s-au terminat foarte repede. Desigur, întâlnirea nu a beneficiat de obișnuita mediatizare în presa controlată total de cenzură. Totuși, ca urmare a insistențelor României, în comunicatul final al reprezentanților statelor participante se preciza foarte clar principiul neamestecului în treburile interne ale altui stat susținându-se „*caracterul inviolabil al frontierelor existente, a suveranității și a dreptului popoarelor de a-și decide libere propriul destin*”²⁵. România a insistat foarte mult asupra asumării de către toate statele Tratatului de la Varșovia a acestui principiu. Se impune aici întrebarea de ce a insistat atât de mult Nicolae Ceaușescu pe inserarea acestui aspect? Credem că factorii de decizie români aveau semnale clare că invocata problemă transilvană putea deveni un element de șantaj așa cum mai fusese în martie 1945. Desigur, în această situație Ungaria urma să fie beneficiarul principal în cazul în care Nicolae Ceaușescu nu începea reforme sau nu pleca de la putere. Poziția lui Nicolae Ceaușescu s-a schimbat însă în momentul în care a cerut intervenția în Polonia în august 1989, urmare a evoluțiilor de acolo²⁶. Referitor la această chestiune nu toți specialiștii interpretează poziționarea lui Nicolae Ceaușescu drept una în care a cerut intervenția directă în Polonia. Istoricul american Larry Watts îndeamnă la prudență și invocă necesitatea unor cercetări cât mai amănunțite asupra chestiunii²⁷. La rândul său, Vasile Buga afirmă răspicat că nu există temeuri certe pentru a face aprecieri categorice legate de intervenția statelor Tratatului de la Varșovia în Polonia pentru a stopa mersul lucrurilor în direcția unei democrații autentice²⁸. Chestiunea rămâne, așadar, de lămurit în continuare.

Câteva săptămâni mai târziu, la 22 septembrie 1989, într-o ședință a Comitetului Politic Executiv al Partidului Comunist Român, Nicolae Ceaușescu nu mai era atât de vehement în favoarea intervenției din Polonia. Informându-și tovarășii asupra reacțiilor restului statelor socialiste la scrisoarea în care se invocă faptul că a cerut intervenția în Polonia pentru salvagardarea socialismului de acolo, liderul politic român sublinia că „*sovieticii au spus că împărtășesc complet punctul nostru de vedere*”²⁹, care invoca oprirea derapajului de tip capitalist al polonezilor, dar că „*tovarășii polonezi au probleme serioase, să vedem cum vor acționa*”³⁰. Nicolae Ceaușescu i-a informat pe cei prezenți de faptul că sovieticii au recunoscut că „*într-un anumit fel ei au încurajat și sunt de fapt principalii vinovați de organizarea așa zisei mese rotunde, că fără ei nu avea loc masa rotundă și nu se întâmplă ce se întâmplă în Polonia*”³¹.

Referitor la chestiunea schimbărilor din această parte a Europei, Nicolae Ceaușescu a mai afirmat cu același prilej că sovieticii au recunoscut în răspunsul lor că nici în Ungaria nu s-ar fi putut întâmpla fenomenul liberalizării fără acordul Moscovei³². Ceaușescu îi informa pe tovarășii români că până și tovarășii polonezii erau de acord cu menținerea căii socialiste de dezvoltare a țării lor dar că pentru moment nu aveau altă cale de ieșire decât cea în care se acționa în acel moment. Răspunsul ungarilor a fost, în opinia lui Nicolae Ceaușescu, cel mai radical întrucât, spunea acesta, „*ungurii ne-au spus că ei nu împărtășesc părerea noastră,*

²⁴ Cei doi asigurau președinția rotativă a Iugoslaviei în acel moment.

²⁵ ACNSAS, *fond documentar*, dos. 10758, vol. 18, f. 62

²⁶ Vezi *Stenograma ședinței Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. din ziua de 21 august 1989*, publicată în *Clio* 1989, nr. 1-2/2005, p. 168 – 170; Ioan Scurtu, *Revoluția Română din Decembrie 1989 în context internațional*, București, Editura Enciclopedică și Editura Institutului Revoluției Române din Decembrie 1989, 2006, p. 100 – 106; Ion Constantin, *Din istoria Poloniei și a relațiilor româno-polone*, București, Editura Biblioteca Bucureștilor, 2005, p. 213; Iekhsander Iakovlev, *Ce vrem să facem din Uniunea Sovietică*. Convorbire cu Lilly Marcou, București, Editura Humanitas, 1991, p. 114

²⁷ Larry L. Watts, *Cei dintâi vor fi cei din urmă. România și sfârșitul războiului rece*, Editura RAO, București, 2013, p. 651-659

²⁸ Vasile Buga, *Sub lupa Moscovei. Politica externă a României 1965-1989*, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București, 2015, p. 131

²⁹ Arhivele Naționale Istorice Centrale, *fond C.C. al P.C.R. – Cancelarie*, dos. 58/1989, f. 30-31 (în continuare ANIC)

³⁰ *Ibidem*

³¹ *Ibidem*

³² *Ibidem*, f. 31

că, sigur, sunt probleme, dar e o problemă a partidului polonez și că, de fapt, noi însălcăm principiile pe care le-am spus și ne amestecăm în treburile altora”³³, cu referire la poziția din august 1968, când România s-a opus intervenției militare din Cehoslovacia. Puncte de vedere ezitante față de poziția României au mai fost ale partidelor comuniste din Iugoslavia, Italia și Franța. Celelalte partide comuniste, spunea Nicolae Ceaușescu, sprijineau punctul de vedere românesc „ceea ce înseamnă că noi am procedat just și că aceasta corespunde intereselor țărilor socialiste, a socialismului, a mișcării comuniste și muncitorești, în general”³⁴.

Probabil că semnalele erau dintre cele mai alarmante pentru structurile de securitate din zona de frontieră întrucât se insista pe o creștere a rigurozității controlului asupra celor care intrau sau ieșeau din România. Astfel, prin punctele de trecere a frontierei de pe raza județului Bihor s-a cerut ca începând din luna iunie 1989 pe lângă asigurarea unei evidențe foarte stricte a străinilor aflați în țară trebuia să se cunoască în permanență zona de dispunere a acestora astfel încât să se cunoască în permanență unde sunt și cu cine se întâlnesc, acordându-se o atenție deosebită cetățenilor din țările de interes, Ungaria și Uniunea Sovietică din imediata vecinătate, Germania, SUA, Franța, Olanda din spațiul lumii occidentale, dar chiar și „celor originari ori emigranți din acestea”³⁵. Toți aceștia erau considerați ca fiind un potențial pericol pentru stabilitatea regimului de la București. Pe lângă cetățenii acestor state, pentru cea de-a doua jumătate a anului 1989 trebuia să fie acordată o „atenție deosebită și cetățenilor arabi și turci, celor de origine kurdă, armeană, sârbo-croată... (...) în scopul prevenirii pătrunderii în țară (...) a celor ce intenționează să introducă armament, muniții, substanțe toxice sau materiale de propagandă ostilă”³⁶.

Situația era tot mai sensibilă pentru organele de securitate, iar munca lor era din ce în ce mai solicitantă pentru a păstra intact regimul comunist din România. Probleme majore erau ridicate mai ales evenimentele care se desfășurau în spațiul public. În acest context, aniversarea împlinirii a 45 de ani de la momentul 23 august 1944 a fost o adevărată provocare pentru angajații Securității. Pentru buna desfășurare a acestei manifestări a fost creionat un Plan de Măsuri intitulat *Victoria-89*. Responsabil de elaborarea sa a fost generalul-colonel Iulian Vlad, șeful Securității.

Situația din cadrul blocului comunist era din ce în ce mai complicată având în vedere evoluțiile din Polonia, Ungaria și, parțial, Cehoslovacia, mai ales că în România părea că nimic nu se clintea din loc în zona reformării regimului. În timp ce în Polonia opoziția câștiga bunăoară în iunie 1989 primele alegeri parțial libere³⁷, la București, Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 27-28 iunie 1989 decidea ca la congresul care avea să fie organizat în noiembrie „*tovarășul Nicolae Ceaușescu, marele erou între eroii neamului, eminent conducător de partid și de țară, personalitate proeminentă a lumii contemporane, ce constituie cea mai sigură garanție pentru triumful socialismului și viitorului comunist al patriei, păcii și colaborării între popoare*”³⁸ să fie reales în fruntea Partidului Comunist Român.

În acest context, au fost luate un set de măsuri concrete în cadrul Planului de Măsuri intitulat *Victoria-89* astfel încât toate acțiunile preconizate să se desfășoare fără nici un incident major. Din nou, o atenție sporită era acordată membrilor comunității maghiare cunoscuți ca având o atitudine naționalist-iredentistă, mai ales a celor aflați în relație cu cetățeni străini care se găseau în România.

Securitatea Bihor primea la rândul său sarcini specifice astfel încât să ia măsuri de supraveghere a celor cu preocupări iredentiste dar și a activității cetățenilor străini din cuprinsul județului³⁹. Asemenea directive primise fiecare securitate județeană. Scopul era de a „*depista imediat elementele suspecte, pentru a preveni eventuale acțiuni teroriste, acte de dezordine sau alte acțiuni ostile*”⁴⁰, iar acolo unde existau cetățeni străini aflați în țară la invitația statului sau a

³³ *Ibidem*

³⁴ *Ibidem*, f. 38

³⁵ ACNSAS, *fond documentar*, dos. 10758, vol. 18, f. 68

³⁶ *Ibidem*

³⁷ Adrian Pop, *Tentația tranziției. O istorie a prăbușirii comunismului în Europa de Est*, Editura Corint, București, 2002, p. 205-206

³⁸ ACNSAS, *fond documentar*, dos. 10758, vol. 16, f. 130

³⁹ *Ibidem*, f. 132

⁴⁰ *Ibidem*

diferitelor întreprinderi economice, ca și specialiști, aceștia trebuiau să fie angrenați în programe speciale în perioada 21-25 august 1989 astfel încât să fie în permanență supravegheați. Există convingerea, așa cum am mai afirmat, că între străinii prezenți în România anulului 1989 mulți aparțineau unor servicii de spionaj, pretabili la acțiuni ostile pentru destabilizarea țării în colaborare cu cetățeni români. În acest sens ofițerii de Securitate trebuiau să prevină orice „*acte dușmănoase din partea agenților de spionaj pretabili la acțiuni provocatoare, de incitare și instigare a unor elemente ostile*”⁴¹. În vederea asigurării tuturor măsurilor, toți turiștii străini individuali sau grupurile de turiști străini au fost monitorizați pas cu pas, cu atât mai mult cu cât s-a observat că aflusul acestora în anumite zone ale țării era în creștere. Între măsurile care au fost luate era și aceea ca în ziua de 23 august 1989 atât turiștii individuali cât și grupurile de turiști au fost dirijate spre alte zone decât cele cuprinse în programul oficial al acțiunii din fiecare reședință de județ.

De asemenea, erau stabilite măsuri de întărire a controlului la frontieră, în scopul prevenirii pătrunderii în țară a așa numitelor elemente indezirabile. Astfel, în perioada premergătoare zilei de 23 august 1989 și pe timpul acțiunilor festive din ziua respectivă toate intrările străinilor trebuiau făcute numai după o foarte atentă verificare existând indicii că ar încerca să pătrundă și categorii de străini care ar intenționa generarea unor acțiuni ostile ce conduce la apariția unor probleme pentru regim. Toți cei care prezentau caracter suspect erau opriți la a mai intra până după derularea festivităților de 23 august 1989. Acționând într-un județ de graniță, Securitatea bihoreană era atenționată în mod special în acest sens, alături de celelalte județe de frontieră⁴².

Starea de tensiune și de permanentă alertă este subliniată și de o altă adresă înaintată șefilor de servicii județene de securitate la 27 iulie 1989, semnată de colonelul Gheorghe Rațiu, șeful Direcției I din Departamentul Securității Statului, care, având în vedere situația internațională, inclusiv cea din imediata vecinătate a României, invoca existența posibilității ca urmare „*a influențelor sau incitărilor din străinătate...*”⁴³ în mai multe orașe ale României, mai ales în Transilvania, să se încerce „*comiterea unor acțiuni terorist-diversioniste, de atentat, de distrugere, anarho-contestatare*”⁴⁴ și, ceea ce era și mai periculos pentru ordinea de stat a României vremii, „*de trecerea în forță a frontierei de stat a României*”⁴⁵. Desigur, nu știm încă dacă aceste precauții nu erau excesive pentru momentul august 1989, însă ceea ce s-a întâmplat în decembrie 1989 explică în parte aceste măsuri sugerând că Securitatea avea informații destul de clare în acest sens. Nu întâmplător, colonelul Gheorghe Rațiu cerea măsuri deosebite față de cetățenii români care lansau zvonuri alarmiste, cu scopul de a crea panică, nemulțumiri colective sau stări de spirit negative, cu implicații asupra securității interne a României. În vizor au fost luați în principal cei care au rude sau relații apropiate în cadrul „*emigrației reacționare, cunoscute cu activități potrivnice țării noastre și se află sub influența ostilă a acestora*”⁴⁶. Lor li se adăugau cetățenii români cunoscuți cu „*manifestări naționalist-iredentiste, cu preocupări de a redacta lucrări cu un asemenea caracter sau care întrețin legături apropiate cu organizații reacționare iredentiste din străinătate*”⁴⁷. Când era vorba despre acest subiect vizați erau în special cetățenii români de etnie maghiară aflați în relații catalogate nepotrivite cu diverse organizații din străinătate, inclusiv din zona guvernului Ungariei, care readuceau în discuție problema transilvană.

Însă cea mai mare insistență era acordată în această adresă străinilor aflați pe teritoriul României deoarece existau date potrivit cărora aceștia contactează deja și vor contacta și în lunile următoare cetățeni români „*în scop de incitare, instigare sau provocare la acțiuni dușmănoase*”⁴⁸. Obiectivul final era acela de a schimba ordinea internă a României. În opinia colonelului Gheorghe Rațiu, mulți dintre străinii care intrau în România erau de fapt „*emisari ai centrelor reacționare din străinătate (cultice și sectante, naționalist-iredentiste, naționalist-*

⁴¹ *Ibidem*, f. 133

⁴² *Ibidem*, f. 136-138

⁴³ *Ibidem*, f. 158

⁴⁴ *Ibidem*

⁴⁵ *Ibidem*

⁴⁶ *Ibidem*, f. 158 verso-159

⁴⁷ *Ibidem*, f. 159

⁴⁸ *Ibidem*

germane etc)⁴⁹, din state precum Ungaria, SUA, Olanda, Germania, Franța etc. care urmează să contureze și în România o stare de spirit favorabilă revoltelor și schimbărilor aflate în curs de desfășurare în celelalte state socialiste din imediata vecinătate a României.

Indiciile potrivit cărora în perioada următoare adresei colonelului Gheorghe Rațiu din 27 iulie 1989 urmau să intre fraudulos în țară grupuri organizate care vor utiliza inclusiv mijloace violente pentru a trece frontiera erau din ce în ce mai multe. Tocmai de aceea se cerea maximă vigilență în zona de frontieră cu statele vecine, mai ales Ungaria, Iugoslavia și URSS. În plus, apărea pentru prima dată și ideea revenirii în țară a fugarilor din România, plecați pentru a-și căuta o viață mai bună. Fenomenul, absolut real, putea părea cât se poate de ciudat întrucât, odată plecat în străinătate în căutarea unei lumi mai bune, nu ar mai fi avut motive să se reîntoarcă într-o Românie cenușie și fără perspective. Existau însă multe informații potrivit cărora aceștia reveneau în țară ca oameni ai diverselor servicii de spionaj străine urmând a genera „*acte cu caracter anarhic sau turbulent*”⁵⁰ pentru a fragiliza regimul politic din România și a contribui la crearea unei stări de spirit propice revoltei populare. Depistarea acestora era una dintre cererile imperioase ale șefului Direcției I-a din Departamentul Securității Statului.

Complexele măsuri luate au făcut ca marcarea împlinirii a 45 de ani de la 23 august 1944 să treacă fără probleme. Întrucât toamna anului 1989 urma să fie una în care se desfășurau evenimente importante în plan intern precum Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român, 20-25 noiembrie 1989, iar premergător acestuia Plenara Comitetului Central al P.C.R., 24-25 octombrie 1989, Plenara Frontului Democrației și Unității Socialiste, 26 octombrie 1989, Conferința Comitetului P.C.R. al municipiului București, iar în județe Conferințele Comitetelor Județene ale P.C.R. și Ziua Recoltei, Ministerului de Interne, în mod special Departamentul Securității Statului, i se cerea implicare deplină astfel încât totul să fie sub control.

Măsurile nu au întârziat să apară. La 24 octombrie 1989 general-colonel Iulian Vlad, șeful Securității, înainta ministrului de interne Tudor Postelnicu un Plan de Măsuri intitulat *Forum – 89*. Acesta conținea toate măsurile propuse de Iulian Vlad pentru bunul mers al evenimentelor. Documentul a fost avizat favorabil de Tudor Postelnicu. Întrucât situația internațională era din ce în ce mai complicată, existând reale temeri că schimbările din statele socialiste aveau să se rostogolească și în România prin intermediul străinilor care intrau în România a fost întocmit așa numitul *Plan de acțiune Borna* prin care se încerca de fapt etanșizarea frontierei de stat a României, „*îndeosebi a celei de vest și sud-vest*”⁵¹.

Din datele deținute de Securitate prin punctele de frontieră cu Iugoslavia și Ungaria în România intrau cetățeni străini care urmează să întreprindă ceva pe teritoriul României fără a se cunoaște cu exactitate ce și când anume. Se intuia că este ceva legat de schimbările din lagărul socialist. Inspectoratele județene limitrofe frontierelor cu cele două state erau din nou atenționate în mod special pentru a intensifica în lunile noiembrie-decembrie 1989 măsurile cuprinse în *Planul Borna* cu prioritate cele privind mișcarea străinilor, micul trafic de frontieră și activitatea în punctele de trecere a frontierei⁵². De asemenea, trebuia să fie monitorizată și mai atent frontiera verde pentru a preîntâmpina intrarea în România a unor străini și grupuri de străini cu scopul de a provoca și instiga populația la acte de dezordine și de a determina stări de spirit negative, nemulțumiri colective ori alte situații cu implicații asupra tulburării ordinii publice⁵³.

Evenimentele imediate pentru care a fost realizat Planul de Măsuri *Forum – 89* au trecut fără convulsii interne semnificative. Lucrurile deveneau însă din ce în ce mai complicate în plan internațional. Puterea politică din România comunistă era conștientă de acest lucru. Pentru a preîntâmpina scăparea lucrurilor de sub control după terminarea Congresului al XIV-lea al P.C.R., în condițiile unei intensificări deosebite a interesului turiștilor străini față de România prin intrarea în țară a unui număr din ce în ce mai mare de cetățeni străini care invocau calitatea de turist, s-au luat primele măsuri ceva mai concrete.

Audiat în Comisia Parlamentară Decembrie 1989 colonelul Gheorghe Rațiu afirma în 1994 explicit faptul că „*din 1986 și până în 1989 ne-am confruntat cu un fenomen de plecare*

⁴⁹ *Ibidem*

⁵⁰ *Ibidem*, f. 160

⁵¹ *Ibidem*, f. 39 verso

⁵² *Ibidem*

⁵³ *Ibidem*, f. 52

masivă din țară. plecare ilegală spre Ungaria. Noi îl numisem Filiera Maghiară de a ajunge în Occident. În 1989, fenomenul era invers, intrarea masivă în țară dinspre Ungaria. Îi aveam pe ore și pe zile, cum veneau, dacă erau aduși de maghiari. S-a cerut anchetă. În acest caz s-a ordonat ca, până după Congresul al XIV-lea al Partidului, cei care sunt la prima abatere să fie cercetați în libertate, iar recidiviștii să fie condamnați la locul de muncă”⁵⁴. Cei mai mulți dintre cei care reveneau în România în toamna anului 1989 fuseseră internați în Lagărul de la Bicske, Ungaria, situat la 40 km. de Budapesta spre Viena, un Centru de instruire paramilitară conform colonelului Gheorghe Rațiu, unde urmau pregătire politică, ideologică, paramilitară fiind pregătiți pentru acte de dezordine în orașe. Pe lângă acesta alți transfugi români se mai aflau la Tatabánya, Debrecen și Békéscsaba. Numărul celor pregătiți în astfel de tabere în Ungaria era estimat de autoritățile române la circa 20.000⁵⁵. Unii dintre cei prinși de Securitatea română au recunoscut că făceau parte din structuri paramilitare fiind special antrenați pentru acțiuni destabilizatoare menite a contribui la schimbarea regimul comunist de la București⁵⁶. De aceste lucruri era informată în detaliu inclusiv Elena Ceaușescu, fără a putea afirma cu precizie că datele ajungeau și la Nicolae Ceaușescu în forma lor nudă transmisă de structurile de securitate. Aceasta își nota, surprinsă oarecum, în agenda personală în octombrie 1989 că imigranți din Ungaria antrenați în tabere speciale treceau în sens invers granița româno-ungară după ce în prealabil plecaseră peste aceeași frontieră verde în Ungaria⁵⁷. Atitudinea acestor fugari i se părea Elenei Ceaușescu extrem de ciudată. Avea să înțeleagă fenomenul, poate, abia la sfârșitul lunii decembrie 1989.

Odată trecut cu bine Congresul P.C.R. autoritățile s-au aplecat special asupra acestei probleme chiar la inițiativa lui Nicolae Ceaușescu, care dorea conservarea puterii cu orice preț. Era clar că și el fusese informat asupra fenomenului, chiar dacă nu la adevărata sa amploare. Astfel, la 2 decembrie 1989, generalul Vasile Milea, Ministrul Apărării Naționale, Tudor Postelnicu, Ministrul de Interne și președintele Pentru Problemele Consiliilor Populare, Gheorghe Pană, întocmeau un *Plan Cadru de Măsuri privind prevenirea trecerilor frauduloase peste frontiera de stat a R.S. România*⁵⁸. Elaborat, așa cum se stipula încă din preambul, „în baza prețioaselor indicații, orientări și ordine date de Comandantul nostru suprem, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în scopul intensificării activității de prevenire, descoperire și neutralizare a acțiunilor de trecere frauduloasă peste frontiera de stat a R.S. România”⁵⁹, documentul stabilea foarte precis modalitățile de colaborare între principalele instituții de forță în vederea împiedicării realizării în România a unor schimbări de genul celor petrecute în restul statelor comuniste, urmare a infiltrării de *elemente indezirabile* care ar putea genera revolte populare.

Erau stabilite atât sarcini comune tuturor instituțiilor implicate, adică Trupelor de Grăniceri, Inspectoratului General al Miliției și Organelor de Pașapoarte – P.C.T.F. din toată țara, cât și specifice fiecărei instituții cu atribuții în domeniu, atât la nivel central cât și teritorial. Pentru prima dată după mult timp în documentele oficiale apare ideea de activare în zonele de frontieră a Gărzilor Patriotice, care trebuiau să patruleze alături de grăniceri și milițieni pentru împiedicarea intrării străinilor în țară. Era clar că autoritățile române erau informate de faptul că în România, mai ales dinspre frontiera de vest și sud-vest intrau tot mai mulți cetățeni străini cu scopul de a genera schimbări în România. Pentru a supraveghea cât mai eficient zonele de frontieră s-a stabilit că inclusiv prezența cetățenilor români acolo putea fi făcută numai în anumite condiții. Astfel, în zonele avute în atenție urmau a se instala „*indicatoare de semnalizare și evertizare a limitelor admise prin lege privind pășunatul, regimul culturilor, construcțiilor, accesul și circulația persoanelor, mijloacelor de transport pe timpul zilei și nopții,*

⁵⁴ Gheorghe Rațiu, *Stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989”, 16 februarie 1994*, apud. Grigore Cartianu, *Sfârșitul Ceaușeștilor. Să mori împușcat ca un animal sălbatic*, Editura Adevărul Holding, București, 2010, p. 62

⁵⁵ Lavinia Betea, *Ultimul an din viața Elenei Ceaușescu. Agenda Tovarășei în 1989*, Editura Corint, Corint, 2018, p. 253

⁵⁶ Gheorghe Rațiu, *Stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989”, 16 februarie 1994*, apud. Grigore Cartianu, *Sfârșitul Ceaușeștilor. Să mori împușcat ca un animal sălbatic*, Editura Adevărul Holding, București, 2010, p. 62

⁵⁷ Lavinia Betea, *Ultimul an din viața Elenei Ceaușescu. Agenda Tovarășei în 1989*, Editura Corint, Corint, 2018, p. 252

⁵⁸ ACNSAS, *fond documentar*, dos. 3647, vol. 2, f. 174

⁵⁹ *Ibidem*

punctelor de parcare a ambarcațiunilor, de intrare și ieșire la (de la) activități economice; delimitarea perimetrului șantiierelor, plajelor, locurilor de agrement și punctelor turistice”⁶⁰ fiind interzise cu desvârșire inclusiv pescuitul, scăldatul și adăpatul animalelor în zonele de frontieră neamenajate în acest sens. Întrucât aveau nevoie de coperarea sătenilor din zonele de frontieră documentul prevedea pregătirea „*contrainformativă și antiinfracțională a populației din localitățile situate în zona de frontieră*”⁶¹ astfel încît să fie dezvoltate rețelele informative care să ajute la depistarea indivizilor suspecți sesizați în aria localității lor de domiciliu. Scopul era pe de o parte de a preveni „*pătrunderea în zonă a persoanelor care nu au documente legale în acest scop*”⁶², în vederea limitării plecării din țară a cetățenilor români, cât mai ales a străinilor care încercau să intre în România fără știrea autorităților române. În cazul acestora din urmă se stabilea că odată prinși „*dacă nu au săvârșit pe teritoriul țării noastre și alte fapte prevăzute de lege, vor fi predați reprezentanților oficiali ai statelor ai căror cetățeni sînt ori în care domiciliază, prin grija Direcției pentru Pașapoarte*”⁶³. În schimb, cetățenii străini din țările învecinate României „*dacă nu au comis alte fapte penale, vor fi predați statelor respective prin împuterniciții de frontieră ori delegații lor*”⁶⁴.

Toate aceste precizări, ca de altfel întregul *Plan Cadru de Măsuri privind prevenirea trecerilor frauduloase peste frontiera de stat a R.S. România*, vin să argumenteze existența în România a unei stări de nervozitate din ce în ce mai evidentă. Apariția acestor măsuri speciale pentru zonele de frontieră demonstrează clar faptul că existau informații clare privind penetrarea frontierelor României de către cetățeni străini nu numai prin punctele de trecere a frontierei ci peste tot unde era posibil. Cu siguranță că Ministerul de Interne, în mod special Departamentul Securității Statului, avea și date despre ceea ce urmau să facă aceștia în țară. Cei prinși, inclusiv cu documente asupra lor, au devoalat o serie de acțiuni la care trebuiau să participe în vederea generării de tensiuni și dezordini sociale. Fenomenul a fost confirmat și de generalul Ștefan Alexie, secretar de stat în cadrul Departamentului Securității Statului la sfârșitul anului 1989, prezent și la Conferința Județeană a P.C.R. Bihor din 8 noiembrie 1989 ca delegat oficial al conducerii centrale a P.C.R. Tocmai de aceea, măsurile luate la nivelul întregii țări erau dintre cele mai draconice fiind activate diverse situații speciale prevăzute de legislația română care făceau trimitere la preîntâmpinarea tulburărilor de stradă.

Luna decembrie 1989 a început cu activarea Situației nr. 2 din Ordinul nr. 0230/15.05.1973 care prevedea intensificarea măsurilor specifice pentru prevenirea și descoperirea faptelor antisociale, pentru întărirea pazei și ordinii publice, semn că gluma se îngroșa. Instituirea ordinului de alarmare a fost făcut și pe fondul plecării din țară a lui Nicolae Ceaușescu la Moscova unde în 4 decembrie 1989 a avut loc întrunirea conducătorilor țărilor membre în Tratatul de la Varșovia. Aceasta a fost convocată ca urmare a întrevederii din Malta dintre Mihail Gorbaciov și George Bush din 2-3 decembrie 1989. În seara zilei de 1 decembrie 1989 toate unitățile Ministerului de Interne primeau ordinul ministrului Tudor Postelnicu prin care se transmitea că „*începând cu data de 03. decembrie 1989 orele 08.00 până la 05 decembrie 1989 orele 08.08, în toate unitățile Ministerului de Interne se instituie Situația nr. 2 din Ordinul nr. 0230/15.05.1973, cu luarea tuturor măsurilor specifice ce s eimpun pentru prevenirea oricăror evenimente*”⁶⁵. Așadar, ordinul era în vigoare câtă vreme Nicolae Ceaușescu se afla la Moscova, semn că pe perioada lipsei sale din București ar fi posibil inclusiv să se declanșeze acțiuni împotriva regimului.

În lipsa lui Nicolae Ceaușescu nu s-au întâmplat dezordini sociale care să pună în pericol regimul politic. Cu toate acestea, semnele fragilizării acestuia erau din ce în ce mai evidente, iar autoritățile erau conștiente de acest lucru. Nicolae Ceaușescu nu mai avea probabil încredere în fidelitatea unora dintre structurile de forță ale statului. Tocmai de aceea, printr-un Decret al Consiliului de Stat nr. 313 din 11 decembrie 1989, Trupele de Grăniceri erau trecute din subordinea Ministerului Apărării Naționale în cea a Ministerului de Interne⁶⁶.

⁶⁰ *Ibidem*, f. 181-182

⁶¹ *Ibidem*, f. 180

⁶² *Ibidem*

⁶³ *Ibidem*, p. 184

⁶⁴ *Ibidem*

⁶⁵ *Ibidem*, f. 172

⁶⁶ ACNSAS, *fond documentar*, dos. 3647, vol. 1, f. 241

Era un semnal de alarmă legat de faptul că eficiența acestora împotriva intrării străinilor în țară avea de suferit. Decretul, apărut la o săptămână după revenirea liderului politic român de la Moscova, poate sugera că existau semnale clare că în România erau posibile evenimente nefavorabile regimului și pentru asta era nevoie de decizii care „să conducă la prevenirea de evenimente, întărirea ordinii și disciplinei militare”⁶⁷. Decizia a fost necesară întrucât astfel ar contribui „la eliminarea gravelor abateri săvârșite de unele cadre și militari în termen, inclusiv încercările de corupție”⁶⁸ dar mai ales în vederea „diversificării și întăririi sistemului de pază și apărarea frontierelor de stat a Republicii Socialiste România”⁶⁹.

Văzând toate aceste decizii, urmare a discuțiilor cu Mihail Gorbaciov de la Moscova din 4 decembrie 1989, unde Nicolae Ceaușescu nu simțise deloc sprijinul liderului sovietic, ba dimpotrivă poate înțeleșese în sfârșit mersul lucrurilor în lagărul socialist, înțelegem că Nicolae Ceaușescu se aștepta la acțiuni interne și externe menite a-l da jos de la putere. Convingerea este întărită de reactivarea Situației nr. 2 din Ordinul nr. 0230/15.05.1973 pe perioada vizitei din Iran din 18-20 decembrie 1989. Ordinul, semnat de ministrul Tudor Postelnicu, era transmis tuturor unităților Ministerului de Interne la 15 decembrie 1989 și el stipula că situația intra în vigoare începând cu 17 decembrie 1989 orele 08.00 până la 21 decembrie 1989 orele 08.00⁷⁰. Având în vedere declanșarea evenimentelor de la Timișoara din 16 decembrie 1989, a doua zi, 16 decembrie 1989, se revenea cu un alt ordin semnat de adjunctul ministrului de interne, generalul-maior Gheorghe Dănescu, prin care se anunța că „deoarece au apărut unele probleme neprevăzute”⁷¹ ordinul intra în vigoare cu o zi mai devreme, adică în dimineața zilei de 16 decembrie 1989 orele 08.00. Problemele neprevăzute apărute la Timișoara în 16 decembrie 1989 au escaladat situația tensionată din România astfel că în 17 decembrie 1989 adjunctul ministrului de interne, Gheorghe Dănescu, transmitea un nou ordin. Este vorba despre cel care semnala introducerea imediată în România a stării de necesitate. Ordinul stipula astfel că „începând cu data și ora prezentei, în toate unitățile Ministerului de Interne, se introduce starea de necesitate”⁷². Zarurile fuseseră aruncate în privința viitorului regimului de la București. Gheorghe Dănescu sublinia ca imediat să fie luate „toate măsurile specifice din competență ce se impun pentru asemenea situație”⁷³. În ciuda faptului că, trimis la Timișoara, generalul Iulian Vlad a ordonat structurilor locale ale Securității aplicarea de măsuri strict informative, nefiind de acord cu cele represive⁷⁴, lucrurile au scăpat de sub control și au degenerat în violențe de stradă. Era începutul sfârșitului regimului Nicolae Ceaușescu.

⁶⁷ *Ibidem*

⁶⁸ *Ibidem*

⁶⁹ *Ibidem*

⁷⁰ ACNSAS, *fond documentar*, dos. 3647, vol. 2, f. 206

⁷¹ *Ibidem*, f. 207

⁷² *Ibidem*, f. 208

⁷³ *Ibidem*

⁷⁴ Florian Banu, Liviu Țăranu, *Securitatea 1948-1989, vol. I., Monografie*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2016, p. 219